

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЙСКИЯ

Брой 21 • год. ХСVII • 9 ноември 2018 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ТРАКИЙСКИЯТ ЖЕНСКИ СЪЮЗ НАВЪРШИ 85 ГОДИНИ

Стотици изпълниха театър „Гео Милев“ в Стара Загора, за да отдадат почит пред тракийската жена и нейната роля в българската история

ИВАН ГАЙДАРОВ

На 27 октомври т.г. в препълнената зала на драматичния театър „Гео Милев“ в Стара Загора беше отбелязана 85-годишнината от създаването на Тракийския женски съюз под почетния патронаж на вицепрезидента на Република България Илияна Йотова. На честването дойдоха Красимир Преманов, председател на Съюза на тракийските дружества в България, заместник председателите на Централното ръководство на Съюза Краснодар Бело-морски и Михаил Вълов, тракийци от Търговище, Симеоновград, Средец, Стара Загора, Поморие и др. Гости бяха представители на Община Стара Загора, ръководители на политически партии от областта.

„За Тракийския женски съюз днес е празник на преклонение пред жена-та, носител на тракийския

дух. Ден, в който отново си спомняме за обикновените, горди българки-тракийки, които предават своите духовни ценности на децата си, и са отгледали колоси като Георги Кондолов, Лазар Маджаров, Коста Люти и академик Константин Петканов. Именно тракийката още с майчиното мляко предава любовта към Тракия, към родното, към българското, още при подготовката на Илинденско-Преображенското въстание, през тежките бежански дни и години“, категорична беше в словото си съпредседателката на ГЖС Иванка Мечева. (Словото публикуваме на стр. 6)

Председателят на СТДБ Красимир Преманов от своя страна обърна внимание на опитите за разкол и разцепление, като, по думите му, „те ще останат в канавката на магистралата, по която се движат тракийци за защита на каузата си“. „Тракийската кауза е нещо много повече от лични и материални интереси. Тя е завет от нашите деди да не забравяме делото и да търсим

съвременните му измерения. Всички ние дължим едно голямо признание на факта, че за тракийското движение, което отбелязва своята 125-годишнина, важен принос имат нашите майки, баби, сестри. Във всички дейности, които определят нашия дневен ред, и във всички структури можем с гордост да отбележим, че дамите имат водеща роля“, обърна внимание Красимир Преманов.

По думите му тракийските танцови състави съхраняват автентичния български фолклор, а тракийки, които работят в организационно отношение за дружествата, осигуряват тяхното присъствие в обществения живот на съответните населени места. Едновременно с това тракийки работят активно и в Тракийския научен институт, като приносят на всички тях се отбелязва по подобаващ начин както от общините, така и от държавата.

„Днес, ние отбелязваме огромния труд, който е извършен в най-различните исторически етапи, от жените-тракийки. Труд на социална солидарност между тракийци, труд за запазване на тракийската кауза, труд за прехвърлянето в дневния ред на държавата и обществото на проблемите на тракийските българи, които по наши изчисления са 1,5 милиона, и заслужават внимание от страна всички институции“, добави председателят на СТДБ.

ВАШИЯТ ВЕСТНИК Е „ТРАКИЙСКИЯ“

Абонирайте ли се?

Очакват ви в „Български пощи“
(каталоген номер 759)
и в офисите на ДОБИ ПРЕС!

НОВ ДОМ НА ТРАКИЙЦИТЕ В БУРГАС

В Деня на народните будители от тракийско дружество „Странджа“ откриха новия си офис. Той се намира в центъра на града (на ул. „Георги Кирков“ 16) и в него ще се осъществява оперативната дейност на дружеството. „Странджа“ възроди дейността си преди по-малко от година, но вече се превръща в истински обединител на хората, които носят тракийските ценности. „Имаме над 800 членове и още поне 300 заявки“, обясни председателят му Стефан Колев. Водосвет отслужи отец Стелиян, а на най-големия форум на тракийците – традиционният национален събор, който събира на едно място хиляди потомци на безсюзата на тракийските жанците.

В своя поздравителен адрес до организаторите на събитието, вицепрезидентът на Република България Илияна Йотова също оцени ролята на тракийската жена за съхраняването на българската духовност и памет:

„Основан преди 85 години, днес в Тракийския женски съюз членуват хиляди жени-патриоти, които съхраняват с нестихваща енергия историческата истина и я предават на поколенията, пазят легендите, обичаите, песните.

Смелата жена-тракийка не склони глава пред ужаса на смъртта и не предаде род и вяра. Няма как да продължим напред, ако не помним миналото – родовите спомени, приказките, мъченическите кервани, напуснали родните места.

Днес, ние искаме справедливост като следваме благородния завет на тракийци „Не забравяйте, но не отмъщавайте!“, заяви в своето задочно обръщение вицепрезидентът.

Продължава на 2-а стр.

НЕЗАБРАВИМА ПРИЯТЕЛСКА СРЕЩА

Тракийци от Средец гостуват в Сливен

ЗЛАТКА ЯНЕВА

Туристическото дружество „Лазо Лазов“ с председател Божанка Николова от град Средец гостува на 11 октомври т.г. в Сливен на тракийското дружество „Лазар Маджаров“ с председател Кирил Киряков.

В ранна утрин пристигна многобройна група тракийци – средичани. Още при слизване от автобуса Иван Иванов от управителния съвет на сливенското тракийско дружество придружаван от две тракийки в красиви тракийски носии, посрещна гостите с горещо ръкостискане и с думите „Добре дошли, приятели тракийци от гр. Средец

в града на 100-те войводи! Желяз ви приятни часове и с много настроение да преминете вашето гостуване!“ А в клуба на дружеството гостите се посрещнаха със стръкче здравец, с красиви тракийски погачи и прочутата сливенска меродия. Още ненасядали в залата прозвуча гласът на Стефка Рашева, медалистката на фолклорния състав. Последва горещо кафе със скромна почерпка. След поздравителните думи на водещата Живка Димитрова отново зазвучаха весели тракийски песни на фолклорния певчески състав „Тракия пее“ под ръководството на Илия Янев. Средичани поднесоха красива

кошничка с прекрасно аранжирани цветя, изкусно подредени, за да останат дълг спомен от срещата. Следваха кратки думи от ръководителите на Средец и Сливен, за успехите, за трудностите при работата в дружествата. След гостуването в клуба следваше богата и дълга програма – разходка из забележителни обекти на Сливен. Придружавани от сливенска водеща те посетиха Етнографски музей – Сливенски бит от XIX век. Посрещна ги е лъчезарно усмихнато момиче Фани Пенева, която тихичко прошепна на водещата: „Днес имам рожден ден, но с удоволствие работя!“ и веднага ѝ се поднесе здравец

за много здраве и щастие. Фани с усмивка поведе групата из музея. Очароваха се средичани от бита на стария Сливен, подреден и запазен. Следваше посещение на близката до Етнографския музей родна къща на Добри Чинтулов. Без песните на Чинтулов Сливен не би бил борчески град. В краткото време трябваше непременно да се посети и родната къща на сливенския войвода Хаджи Димитър. Там ги посрещна Петя Димитрова. Гостите разгледаха залите и сякаш готови да си отиват, но гласът на Петя ги спря. Увле-

кателно, емоционално и интересно разказа известни и по-малко известни моменти от детството на малкия хаджия до героическия му път на връх Бузлуджа. Затихнаха в мълчание гостите пред сливенския титан – войводата Хаджи Димитър.

Имаше още една изненада – гордостта на сливенските тракийци. И тръгна групата към църквата „Св. цар Борис Първи Покръстител“. Изумени излизаха средичани от красиво изписан храм. А в двора на църквата ги посрещаше омълчан и загледал в бъдещето на България бюст-памятникът на Капитан Пет-

ко войвода, издигнат от сливенските тракийци. Гостите украсиха войводата със свежи цветя и даже зазвучаха ненадминатите думи:

„Петко лъо, капитане,
Петко лъо, командирине.“

Гостите не пропуснаха да забележат пьстрия постоянен венец на паметната плоча на героите, загинали през 1913 г. край Одрин. Божанка Николова с топли, завидни думи каза: „Добре, че имате къде и на кой да поднесете цветя и почит при нашите тракийски празници.“

Този прекрасен ден завърши с пожелание за нови срещи с приятели тракийци.

ТРАКИЙСКИЯТ ЖЕНСКИ СЪЮЗ НАВЪРШИ...

Продължение от 1-а стр.

Тя беше категорична, че именно патриотичните и родолюбиви инициативи на тракийци, които

се превръщат в празник на паметта, сплотяват българския народ за общото му бъдеще.

Получени бяха поздравителни

адреси от областния управител на Стара Загора Гергана Микова, от кмета на Стара Загора Живко Тодоров и др.

КРАТКА ИСТОРИЯ НА ТРАКИЙСКИЯ ЖЕНСКИ СЪЮЗ

Първото дамско тракийско обединение е създадено след потушаване на Илинденско-преображенското въстание в Лозенград, като то има за цел чрез организиране на благотворителни изяви да подпомогне въстаниците, които лежат по турските затвори.

Впоследствие, вече в България, тракийските жени започват активно да участват в обществен живот, включват се и в стачки, свързани с условията на труд и заплащането. По този на-

чин те започват да чертаят пътеката на Тракийското женско движение, което възниква, за да подпомогне жените-бежанки да се справят с житейските проблеми в новите условия. Дамските комитети започват да организират грижи за децата на работещите тракийки – т.нар. наблюдателници за престой на малки деца от 3 до 7 години. Опитват се дори да накарат работодателите да поемат изхранването на децата.

По същото време се появява и пър-

вият програмен документ за бъдещата работа Тракийския женски съюз – статията на Мара Михайлова във вестник „Тракия“ – „Тракийски женски съюз“.

Още от създаването си Тракийският женски съюз е важна част от цялостната тракийска организация, а създадените по места дружества подпомагат образованието на децата и отпускат стипендии за тези в от тях, които са в неравностойно положение, докато след преврата от 1934 г. организацията е забранена. След

1944 г. тя не е възстановена официално, но, въпреки това, в дейността на организацията се включват много повече жени, които работят по места за общата кауза.

На 13-14 юни 1997 г., в Стара Загора се провежда Национална конференция на жените-тракийки, която има статус на Конгрес, и за председател е избрана Петра Мечева. Тя остава на поста си до 2014 г., след което става почетен председател.

ГОЛЯМ ИНТЕРЕС КЪМ НОВАТА КНИГА НА ЛЮБОМИР ШОПОВ

Приветствия на СТДБ към автора

В Централния военен клуб на 22 октомври т.г. бе представен „Турският въпрос и държавната сигурност“ – книга втора „Измамата“ от Любомир Шопов. След големия успех на първата книга, това издание се очакваше естествено с огромен интерес, което бе доказано от препълнената зала, в която имаше и много правостоящи. Премиерата бе открита от о.р. полк. Ча-

вдар Петров, председател на Национална асоциация „Сигурност“, който накратко представи автора с неговите книги, както и дейността му на дипломат и експерт по международната политика. Прочетени бяха поздравителни адреси, на първо място бе адресът от Съюза на тракийските дружества в България, в който се поздравява Любомир Шопов за новата му книга, в която

оживяват и много болки на България, и му се изказва благодарност за готовността и всеотдайността с която работи в защита на тракийската кауза и българщината.

Издателят проф. Димитър Иванов изрази задоволство, че Издателска къща „Земя“ издава книгите на Любомир Шопов, тази е четвъртата му книга от поредицата. И това са книги, които не могат да оставят читателя равнодушен, всеки може да намери в тях, това което го интересува от този сложен проблем, те предизвикват и дискусия. Но авторът не е само описател, той се опитва да покаже по какъв начин може да се изглаждат споровете, да се избягват недоразуменията в непрекъснатото търсене на кой на кого и колко е длъжник в от-

ношенията между двете страни, как трябва да се води дипломатията в условията на развитие на многополюсния свят, какви усилия трябва да бъдат положени от тези, които работят за националната сигурност на България.

В своето изказване председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Преманов, изтъкна че в книгите на Любомир Шопов

има не само точна, пълна и реалистична картина на миналото, но той разкрива и сегашната позиция на Турция към България. И още по-важно благодарение на опита си като дипломата умее да формулира ясни цели на българската политика към днешна Турция.

Авторът благодари на присъстващите за големия интерес към книгата и сподели своя опит като

дипломат в общуването с турската дипломатия. В края с огорчение изтъкна, че България е в национална криза, тя се предопределя и от демографския срив. Не вижда смисъл в опитите на единение между палачи и жертви, между патриоти и бандитите, които ограбват държавата. Дори има жестоките опасения, че не след много време с българската държава ще бъде приключено.

ТУРЦИЯ – ВАЖЕН ФАКТОР В ПОЛИТИКАТА НА БЪЛГАРИЯ

ТЕОФАН ГЕРМАНОВ

На пазара е новата книга на известния експерт по сигурността и дипломат посланик Любомир Шопов. Любомир Шопов е един от най-известните и утвърдени познавачи на балканската политика и в частност на българо-турските отношения в техния исторически и съвременен аспект. Заемал е дипломатически постове в Москва и във Виена, където е постоянен представител на България на преговорите между Варшавския договор и НАТО за разоръжаване в Европа, от 1985–1988 г. ръководи отдела за Балканските страни в Министерство на външните работи, а след това отдела работа с турското население в ЦК на БКП. Понастоящем той е член на Асоциацията на разузнавачите от запаса и на Национална асоциация „Сигурност“, автор на статии, в които прави задълбочени и остри външнополитически анализи.

В книгата си посланик Любомир Шопов разглежда междудържавните отношения в миналото и днешни дни, философията и „двойните“ стандарти в политиката. Авторът засяга и стратегическия проект „Нова Турция“ на президента Реджеп Ердоган, поставяйки акцент върху личността и политиката му. Според Шопов България се намира в един своеобразен трети период на своето развитие, в който държавата губи суверенитет и се превръща в територия, подвластна на западния и турски капитал и с население, интензивно губещо своите традиции, национални ценности и харак-

„Турският въпрос и държавната сигурност“ – книга втора „Измамата“ е мащабно политологично изследване на дипломата и експерт по сигурността Любомир Шопов

тер. Тази нерадостна констатация дипломатът прави на базата на анализ на огромен масив от геополитическа, политическа и стопанска информация. Амбиция на автора е да проникне в джунглата на лъжите в днешната сложна и бързо променяща се геополитика, на пренареждането на световния ред от еднopoлюсен към многополюсен, на западането на традиционни и възхода на нови глобални фактори и доктрини. В книгата се маркират и елементи от сложния механизъм на международно общуване, който дава възможност на всеки за лична преценка и отсяване на измамата от истините. А според констатацията на автора най-голямата измама в днешната политика, е че тя служи на интересите на хората.

В изследването, което има не само

документален и мемоарен, но и приносен научен характер, посланик Шопов засяга теми като силата в политиката и политиката на силата през вековете, Европа и нейното развитие и следвоенни системи за сигурност след Първата, Втората световна и Студената война. Също така: Външнополитическата доктрина на САЩ, неолибералния модел и господството на глобалния финансов капитал. Предмет на анализ са не само западния модел на развитие, но и неговите разрастващи се алтернативи – Евразия, БРИКС (съюзът между Русия, Китай, Индия, ЮАР и Бразилия), Шанхайската организация за сътрудничество. Извод, е че светът неминуемо вече живее в нов, многополюсен световен ред.

Във външнополитически план Любом-

ир Шопов анализира прехода като Трета национална катастрофа. В областта на вътрешната политика на южната ни съседка, авторът развива свой нестандартен поглед към турските доктрини към България и разлома между политическите възгледи, стратегиите и тактиките на двамата най-изуве-ни турски лидери в последното столетие – Мустафа Кемал Ататюрк и Реджеп Таип Ердоган. В частта „Възродителните процеси в България и Турция“ Шопов се спира на държавната политика към малцинствата в Турция, която е слабо позната у нас. Не са спестени и изводите за политическата линия на премиера Бойко Борисов и на почетния председател на ДПС Ахмед Доган като визии за отношенията България-Турция. Книгата завършва с емоционален авторов текст под заглавие „Монолог за епилог или некролог на българската държава?“.

Мнозина са единодушни, че книгата „Измамата“ ще е едно от събитията на 2018 година в областта на политическия и външнополитически анализ, защото тя развива своите тези извън изтъркания език на статуквото и традиционните парадигми за анализ на международните процеси. Тя със сигурност е ценен документ, защото е писана в първо лице – не от кабинетен изследовател, а от автентичен участник в едни от най-драматичните страници в новата ни история, познавач на тайните и явни механизми на балканската и европейската дипломатия.

СБОРНИК В ПАМЕТ НА ХРИСТО ГИНЕВСКИ

ГЕОРГИ ВЕЛКОВСКИ

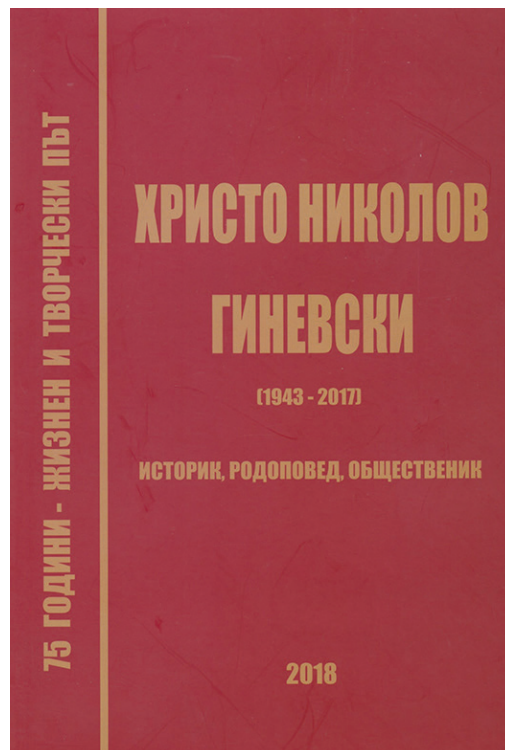
Наскоро излезе от печат сборникът „Христо Николов Гиневски. Историк, родоповед, общественик (1943–2017)“ (Смолян, 2018, посветен на известния изследовател на среднородопската история, в частност на среднородопското Възраждане. Първоначално сборникът бе замислен като юбилеен, в чест на 75-годишнината на Христо Гиневски. Така негови приятели и съмишленици бяха решили да отбележат годишнината му, като припомнят заслугите му за проучване историята на Среднородопието, особено на периода на Възраждането. Трябва да се споменат прекрасните монографични изследвания, които ни остави: „Родопското възраждане“ (Смолян, 1994; „Родопската интелигенция през Възраждането“ (Смолян, 2001; „Миналото на Средните Родопи. XIX – началото на XX век. Възраждане“ (Варна, 2008. Не бива да се забравя и двутомната история на Устово: „Миналото на Устово“. Т. 1, Т. 2. Смолян, 2012. Наред с това, голяма е заслугата на юбиляра за възстановяването на сп. „Родопи“, което под неговото вещо списване през 2017 г. навърши 15 годи-

ни от новия си живот. Важна е и журналистическата му дейност като цяло. Заслужава да се отбележи гражданската му позиция по въпроси, свързани с обществено-икономическата ситуация в родния родопски край, а не на последно място и това, че беше добър човек и истински приятел, на когото винаги може да се разчита. Беше уговорено с юбиляра представянето на сборника да стане през месец март 2018 г. в родното му Устово. Но по стечение на обстоятелствата, Христо Гиневски не дочака своя юбилей. Отиде си по един нелеп начин. Въпреки това неговите приятели и следовници осъществиха начинанието и издадоха сборника с материали, посветени на родопската история. Така те отдадоха своята почит към техния незабравим приятел, който несъмнено остави следа със своята научна и общественическа дейност, следвайки примера на големите родоповеди Стою Шишков, Христо Попконстантинов, Васил Дечов, Петър Маринов.

В сборника са включени проучвания из областта на българската история, дело на изтъкнати специалисти. Академик Георги Марков предостави предговора на ръкописа към новата си книга

„Душесловие на Историята“, озаглавен „Вгълбени в дълбините на миналото“. В своя интересен текст проф. Вълкан Вълканов разглежда политическата ситуация в Беломорието, когато то е в границите на България, през 40-те години на XX век – „Беломорието и българската морска политика“. Материалът на доц. Димо Чешмеджиев, озаглавен „Княз Борис-Михаил I: покръстването на българите“, ни запознава с нови факти, свързани с политическата ситуация на Балканите и в Европа като цяло, при осъществяването на тоя съдбоносен за българския народ акт на неговия владетел.

По-голямата част публикации са посветени на историята на Среднородопието, в частност на периода на Възраждането. С такава насоченост са включените материали на Величко Пачилов – „Скалният релеф на бог Митра край Златоград“, на Александър Маринов – „Известното и неизвестното за името на град Смолян“, на доц. Георги Митринов – „Още за терминологичната лексика в кондиката

на църквата „Св. Георги“ в Пашмакли (дн. гр. Смолян) от края на XIX и началото на XX век“. На отделни знакови личности, свързани със среднородопската история, са посветени материалите на доц. Ангел Янков „Големият рупец Никола Запрянов (1878–1936) – живот и дело“, на Зоя Начева

„Йеромонах Григорий – ера в родопското Възраждане“, на Ефим Ушев „Антон Попстоилов за Яков Димов Змейкович“. Статията на Андрей Печилков „Възпитаници на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ от Среднородопския край (1945–1958)“, представя интересни данни за среднородопци, възпитаници на СУ „Св. Климент Охридски“, в периода 1945–1958 г.

Два материала са посветени на личността на Христо Гиневски. Първият е дело на неговия голям приятел и съмишленик проф. Аргир Хаджихристов – „За приятеля, общественика и учения Христо Гиневски“, а другият, осветляващ писмовната му връзка с родоповеда Петър Маринов, е разработен от Недялка Петрова и Александър Маринов – „Из кореспонденцията на Христо Гиневски с родоповеда Петър Маринов“. Факт е, че в сборника са включени разнообразни по тематика проучвания на утвърдени научни работници и краеведи. Това дава основания да се приеме, че публикуваните в него материали имат приносен характер, с което по достойнство се отбелязва годишнината на родоповеда и учения Христо Гиневски.

*** Научихме, че Христо Гиневски е удостоен посмъртно със звание „Почетен гражданин на град Смолян“. Близките му са решили паричната премия за званието да дарят за възстановяването на първото класно училище при църквата „Св. Никола“ в кв. Устово.

ИВАН БУНКОВ

Село като село, гръцко, край морето до Александруполис – Макри.

Къща до къща, дворче до дворче, оградка до оградка, балконче, врати, прозорци – всичко строено, достроявано, престолявано – пестена е всяка педя земя и от всеки имот. С часове може да проследяваш внезапните, понякога и абсурдни извивки на зидове и зидчета в стремежа им да дадат повече простор на гърка в селцето, което сякаш с голям зор е отделило и място за център, през който, от как се помни то, преминават всички възможни пътища. Тук на те – образното кръстовище преди години са лежали няколко кервански камили, а днес се разполагат малки кафенета, ресторанти, че и супермаркет. Пред него, по неписани правила, спират за малко обърканите или закъсали шофьори, а и всички мераклии да пазаруват. Но за малко. Няма знак, че спирането е забранено, защото няма как да го спазват. Разминаването е на косъм. Понякога са необходими и маневри на заден ход. Но никой не протестира, не бърза, не скандалничи. Важен е рахатът и алъш-веришът. А той си върви. „Сега-сега“ това е гръцкото еваш-еваш.

На това знаменателно място, под от уж безпристрастните погледи на старци с броеници от съседните кафенета, като на сцена спираме с внука – Войводата. Той е вече на 6 години, казва, че знае всичко. И може всичко. Затова той е Войводата, аз Подвойводата. И какъвто е внукът, такъв

ЗАУТРЕШНИК

е и дядото – в това вече прекрасно се е убедил! Та затова аз трябва да слушам! Той ми заповядва да търся пъпеш, защото обичал много пъпеш, не диня – пъпеш! Даже щял да яде! Злояд е, затова съм готов на всичко! Паркирам страховито-гузен пред централния супермаркет. Влизаме и виждаме селски магазин, в който се предлага всичко от първа необходимост.

Има перилни препарати, сирене, боб, леща, домати, краставици, дини, но пъпеш не. Докато търсим каквото ни трябва дискусиата ни за Полифем Циклопа, Одисей и Троянската война върви. Усещам, че Войводата Капитан Петко, който в Троянската война е просто Одисей, ме е вкарал в хитроумен капан. И се уверявам след малко.

Спирам пред магазинера – човек над 50-те – русоляв, не характерно за гърците родени тук. Улавям в усмивката и в очите му, че разбира за какво спорим с Войводата, в случая Одисей, но не съм сигурен. И в упор го питам, на български, по-точно на хухленски:

- Кауни имате ли?
- Свършиха!
- Утре?
- Заутрешник ще дойдат!

Заутрешник?!

Тази дума изтрещява в съзнанието, врътва ме като пумпал около оста ми. И ме отнема във времето. Не съм тук. Откога не съм я чувал. Има вълшебно действие!

Ето ме на село, а в същото време дър-

жа в ръката си ръката на Войводата!

Утрешник или краешник?

Близки са! В тях свършва, но и започва всичко! В едното времето, в другото – хлябът. В тях има началото и края. И минало, и бъдеще.

А в заутрешник – има и днешното, но и бъдещето, че и по-бъдното, но не тревожно. Не безлично като във „в други ден“. Не и неутрално. А с надежда!

Утрешник! Краешник! – звънти в главата ми.

Като деца чакахме прегладнели майките ни да извадят големите самуни от фурните, да отчекнат от хляба, духайки да не се изгорим от ароматната топлина да мазнем масло и преди то да попие да пхнем и сирене в комата. Върха на щастието!

– Дядо, – дърпа ме Войводата, – като няма пъпеш, да купим сладолед!

Оппаа! Къде е бил ключът от барака-та! Ех, Одисей! Сладоледът ти беше забранен днес! Мина между Сцила и Харибда! И ето те на върха на щастието!

Докато оправяме рестото ме зачепква въпросът откъде е човекът зад щанда?

Бил си е от тука – отвърща – от Макри. Ама аз не вярвам. И той си признава. От границата с България. Казвам му селото, той се съгласява. Назовавам и съседните села – той ги знае и познава хора от там. И аз познавам, само, че са деца на бежанците, на тракийските бежанци. Преди две-три години минах оттам и поспрях да ги снимам селата. Чух козарят им да по-пържа на български. Издаде се. Направи-

хме си голям лаф.

Сега и с магазинера ми се лафи, но Войводата ме дърпа с една ръка, докато с друга държи сладоледа.

Навън вече е стълпотворение – и други чакат за „супермаркета“.

А не ми се тръгва. Държат ме думите. Стенат запокитени в мен, смачкани от хода на цивилизацията! Този „грък“ ми ги показва отново, че са живи!

Че „в други ден“ е безлично, безстрастно и безнадеждно. Че в „заутрешник“ има всичко – и днешно, и бъдещо, че и по-бъдещо. И то не плаши. А привлича.

Така е и с „лети“ дъжд!

Едно е да „лети“ дъждът, – си мисля докато отключвам колата на площадчето-сцена, върху което валят очите на беломустакати старци – друго е да „вали“, т.е. да пада дъжд. А дъждът „лети“ и то не само в Хухла. А в Източни Родопи. И в Хасковско. И в Странджа. И в Чехия. И в Полша. И в още колко славянски народи, не знам. Защо при нас – вали?!

А иначе Войводата, дето сега сядат в столчето за деца на задната седалка, доизяждайки сладоледа, си е намерил свои думи за две нашенски думи още там, в далечния Амстердам, т.е. преди Войводската му ваканция в Макри. На „вчера“ той казва „преди днес“, а на „в други ден“ – „след утре“.

Добре се справя Войводата! Може като дядо наистина за заприличам на него. Но засега не мога да измисля нищо ново. Затова като си изхруска докрай фунията от сладоледа и като си закопчее предпазния колан, ще му кажа не нова, а стара дума.

Пък може и да му потрѣбва?

Заутрешник.

Като залък за утре.

ПОРЕДИЦАТА „БЕЖАНЦИ“ НА ИЗДАТЕЛСТВО „ЗАХАРИЙ СТОЯНОВ“

СТОЯН РАЙЧЕВСКИ

През последните години темата за бежанците стана много актуална с миграционните вълни, които тръгнаха към Европа и впоследствие започна да се осъзнава, че в действителност по-голямата част от тези напираници от юг хора не са бежанци, а мигранти, търсещи по-добри условия за живот или от други някакви съображения. Ние, българите сме особено чувствителни към темата за бежанците, защото една трета, ако не и повечето от нас, са потомци на бежанци по единия или по другия си родител, а често и по двамата си родители – на бежанци българи от Източна и Западна Тракия, Мала Азия, Македония, Западните земи и Добруджа. Такава е нашата историческа съдба, че след Възраждането ни въпреки неимоверните усилия на народа ни за освобождение и обединение на всички населени с българи земи в едно отечество, голяма част от българското етническо землище, остана извън пределите на българската държава. Българите от тези земи бяха заставени насилно да напуснат своите бащини огнища. Те приеха тежката бежанска орис, търсейки убежище в разорена и умалена България, за да съхранят в нея своята българска народност и своя български майчин език.

Първият том от поредицата „Бежанци“ на издателство „Захарий Стоянов“, озаглавен „Етническото прочистване на българите в Източна и Западна Тракия и Мала Азия (1903–1913–1923)“ излезе във връзка със сто годишнината от Балканската война, като продължение и допълнение на паметната книга на акад. Любомир Милетич „Разорението на тракийските българи през 1913 г.“ Този том съдържа много нови документи за трагедията на тракийските българи през най-страшната за тях 1913 г., която се явява и първото етническо прочистване в Европа през 20 в., ако използваме съвременната терминология за това престъпление, равно на геноцид. След окончателното установяване на българо-турската границата по линията Мидия – Енос се поражда поредният изселнически поток от българи, чийто села остават извън пределите на България, т.е. – южно от новата граница чак до Цариград. Така броят на български бежанци още към края на май 1913 г. достигат 30 000 души. Усилията на българската администрация да възстанови

постепенно нормалния живот в Източна Тракия скоро биват пресечени от разразилата се неочаквано нова Междусъюзническа война. Необоснованите аспирации на сърби и гърци към освободените земи довежда до конфликт със съюзниците. С фаталното българското настъпление към Солун и Велес на 16 юни 1913 г. се поставя началото на катастрофални за съдбата на българското население в Източна Тракия събития. Българските войски се изтеглят от Източна Тракия, за да се прехвърлят на Западния фронт, въпреки че Турция не е демобилизирила, нито е извела своите части от непосредствена близост до българската граница. Намесва се и Румъния, чийто войски достигат Варна и София без да срещнат български войник. Търсещата реванш Турция се възползва от още по-усложненото положение на България и на 30 юни 1913 г. в грубо погазване на подписания от нея и от всички велики сили Лондонски мирен договор, настъпва отвъд установената и международно призната граница Мидия-Енос и започва предварително планирано поголовно гонение и изстребление на българското население от Одринска Тракия с масови насилия, грабежи убийства и палежи. До края на 1913 г. само в Източна Тракия, без Цариградско, са обезлюдени повече от сто български селища с 12 660 семейства. Около 30% от българското население в Одринска Тракия загива, убито при реокупацията или умира от глад, болести и изтощение в бежански неволи. Оставените от българите недвижими имоти в Източна Тракия през 1913 г. възлизат на 34 062 сгради, 1 961 440 дка ниви, ливади и лозя, 216 043 дка гори.

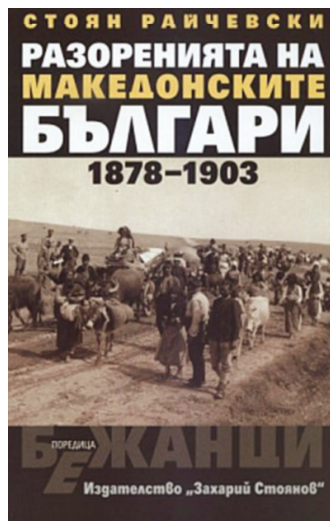
Вторият том от поредицата „Бежанци“ съзнателно съм озаглавил „Разоренията на македонските българи 1878–1903“ по аналогия с забележителния труд на Любомир Милетич, самият той потомък едновременно и на Македония и на Одринска Тракия, за да подчертая сродната съдба на българите от двете области. Сродна и по ударите на Берлинския конгрес, който ги остави извън пределите на българската държава, сродна в започнатата веднага борба за освобождение и съединение с майка България, сродна и по подготовката и провеждането на общобългарското Илинденско-Преображенско въстание, след потушаването на което от пепелищата на българските села и в Македония и Одринско към България

потеглят дълги бежански кървани.

Третият том от същата поредицата „Бежанците от Македония и техните братства в България“ е продължение на темата на македонските бежанци, принудени в следващите драматични години да оставят бащините си домове, за да се спасят от преследвания като българи, не желайки да се откажат от своя майчин език и българската си народностна принадлежност. Поместени са много нови документи и свидетелства на бежанци от всички части на Македония за причините, които са ги накарали да оставят бащините си огнища и да поемат по трудния път на изгнаничеството. Броят на македонските бежанци в България само след войните за обединение се изчислява на около четвърт милион души. Действителният им брой обаче е доста по-голям, защото мнозина от тях по различни причини и съображения не се регистрират като бежанци, особено тези, които се установяват в големите градове при свои роднини, по-стари бежанци пак от същите места.

Големият брой на възникналите и активно действащи на територията на България македонски бежански братства достатъчно красноречиво говори за тяхната многочисленост, както и за мястото и участието им в стопанския и обществен живот на страната.

Четвъртият том „Бежанство и преселвания на добруджанските и таврийските българи 1913–1944“ разкрива нови страници в миграционните процеси, които протичат в Добруджанския край след освобождението на България, особено след отнемането и на Южна Добруджа и последвалото по-късно нейно възвръщане по Крайовската спогодба, по силата на която обаче всички българи от Северна Добруджа трябваше задължително да напуснат родните си места и да се преселят в България. В този том много читатели ще се изненадат от една малко известна на широката общественост българска драма и от факта, че първите концентрационни лагери за принудителен труд в Европа през 20 век са били създаде за депортирани към Молдова добруджански българи. Румънските лагери за интерниране в Северната ди-

рекция или т.н. „северна пленническа област“, в която са затваряни отвлечените добруджанци в периода 1916–1918 г., са били концентрирани в четири центъра и 17 подцентъра, или в общо 21 лагера. Всеки център се е ръководил от комендант офицер. Строителството на лагерните бараки се извършвало през най-студените зимни дни на 1916 г., при замръзнала земя от самите интернирани добруджанци, изтощени от глад и болести и повечето - са в лятното си облекло, с което са били отвлечени и натоварен във вагоните. Бараките се строили за по за 200 – 250 човека всяка, с дължина 60 м, ширина – 5.5 м и 1 м вкопана в земята. На лагеристите е било забранено да отиват до селата за храна и за каквото и да е, нито са имали право да наемат там квартира. Поради студа, глада и болестите, по сведения на преживелия заточението бивш директор на българското училище в Кюстенджа Иван Върбанов, на ден от барака са умирали по 50 до 60 души, в чийто смъртни актове записвали „умрял от физиологическа мизерия.“ Кражбите и злоупотребите от страна на администрацията и охраната с дажбите и материалите за интернираните допълнително утежнявали мизерния начин на живот. Управата изпращала много от работоспособните, включително и деца, да работят в чифлиците на чокоите при извънредно тежки условия, като прибирала възнаграждението за труда им. Всички, годни за работа са били използвани за най-тежък физически труд по строеж на железопътни линии, горска сеч в трудно проходими местности, пресяване на дървен строителен материал на гръб и на големи разстояния и др. Голям бич за лагерниците се оказали болестите и епидемиите, особено петнистият тиф. Най-теж-

ко поразени от епидемиите са били затворените в лагера Ханещи, където до ранната пролет на 1917 г. от 1600 интернирани, 700 души умират. По официални сведения само в северната пленническа област още в началото са били интернирани 27 544 души, По данни на официалната статистика умрелите там са 9 500 души, но техният действителен брой е много по-голям.

Петият том „Бежанци и преселници от Беломорието и Егейска Македония 1941–1949“ съдържа богата информация за една също малко позната човешка драма от новата българска история, когато големи маси българи пак е трябвало принудително да напускат родните си места и имоти и да се изселват в България. След възвръщането през 1941 г. към България на отнетото след Първата световна война българско Беломорие, към него първи се устремяват някогашните български бежанци, които бяха прогонени оттам, за да се върнат сега отново при бащините си домове и имоти. Последваха ги други българи от старите предели на България, някои от които също бежанци или потомци на бежанци от Източна Тракия, Мала Азия и Македония. Когато съобразно условията за примирението след Втората световна война, България трябваше да се изтегли от Беломорието, българите в тази област преживяват нано-

во бежанската драма на предците си – да се изселят бързо в старите предели на България отпреди 1941 г., оставяйки там всичкото си недвижимо имущество. Още по-тежка е съдбата на българите ежанци от Егейска Македония. Добрали се до България хиляди бежанци, поединично или с бежанските кървани, за да живеят като българи в българска държава, голяма част от тях биват принудително изселени, този път от българските власти, в Югославия в името на югославско-българското сближаване и в услуга на тогавашната политика за изграждането и утвърждаването на македонска нация. Следват нови години на изпитания, гонения и изселвания на българите в Егейска Македония, най-тежките от които са по време на Гражданската война в Гърция (1946–1949 г.), които прогонват и разпиляват оттам много български чада из различни държави в цяла Източна Европа.

Поредният шести том от поредицата „Бежанци“ на издателство „Захари Стоянов“, който предстои да излезе скоро, съдържа нов богат документален материал за българските бежанци от западните части на Балканския полуостров, които през периода 1941–1944 г. са били под италианска и германска военна окупация и е озаглавен „Българските бежанци от Албания и Западните земи 1941–1944“.

ЖЕНИ, КОИТО НОСЯТ ТРАКИЯ В СЪРЦЕТО СИ

ИВАНКА МЕЧЕВА

Пред сградата на общината в Стара Загора има много красива фигура на феникс, който с опърлени крила възкръства от собствената си пепел. Тази фигура на феникс символизира града, който е възкръснал от пепелта след опожаряването си през 1877 г. През 1997 г. именно както Стара Загора възкръсна от забравата Тракийският женски съюз. През следващите 20 години Стара Загора бе мястото, където се раждаха и реализираха идеите на ТЖС. Утре Тракийският женски навършва 85 години. 85 години са достолепна възраст, възраст, събрала много мъдрост, много опит, познала и много мъка и много радост от живота. За ТЖС днешният ден е ден празник, ден възпоменание, ден преклонение пред тракийката – носителка на тракийския дух. Ден възпоменание, ден, в който отново си спомняме за обикновените горди българки тракийки, които предават своите духовни ценности на децата си и от тези деца израстват колоси като Георги Кондолов, Лазар Маджаров, Коста Лютии, като академик Константин Петканов. Именно тя, тракийката с майчиното мляко предава любовта към Тракия, към родното, към българското. Тази своя любов тя доказва във времето: при подготовка на най-важното за тракийци събитие – Илинденско-Преображенското въстание, при тежките бежански дни и години, при съхранение на паметта за Тракия. Тази своя любов те претворяват в дела при подготовката на въстанието, те тракийките, бидейки винаги в сянка, служат за куриери, за скриване на оръжие, хора и кореспонденция, за приемане и препращане пощата, за шиене, плетене, печене хляб и др., а някой жени като Тота Дончева стават ръководители на революционен център. Тези жени са наистина са необикновени – силни, с остър хаплив език към поробителя, жени, които за подпомагане на общото дело излагат на опасност дори собствените си деца, използвайки ги за прикритие.

Всеки човек в България знае коя е Баба Тонка. Но колко са тези, които са чували за Баба Тениша, а нейните заслуги към историята са не по-малки от тези на Баба Тонка. Баба Тонка е завършила живота си в признание, а Баба Тениша – на чуждо място, непозната, забравена. Всеки човек в България знае

коя е Райна Княгиня. Но колко са тези, които са чували за Милка Загорчева, убила знамето на XI Паспаловски революционен участък. След потушаване на въстанието тези жени, които с надежда са работили за бъдещата свобода, не изпадат в униние. В Лозенград те създават първия Дамски комитет, който има за цел чрез организиране на благотворителни изяви да подпомогне въстаниците, които гният по затворите.

Ние сме в огромен дълг към всички тези необикновени жени. Те са забравени от българската общественост, неизвестни, не получили признание в българската история. Наш синовен дълг е да ги направим известни за широката общественост. За нас днес е ден възпоменание за всички жени, които преживяват новите, не по-малки трагедии – разорението през 1913 г., Ньойският договор през 1919 г. В началото на 20 век през 10 години от Тракия се проточват дългите бежански колони към България. През 10 години тракийци дават огромни жертви – живота на десетки хиляди тракийци, стотици хиляди тракийски домове. България ги приютава, но те, които са живели богато, в собствен дом, в България са „маджурите“, в България са бездомници.

Ден – възпоменание за всички наши прабаби, които за да се нарекат българки поемат тежкия бежански път. Избор, който много често им носи смъртта на децата по бежанския път. Тя тракийката, за да бъде българка е изправена пред трудностите, свързани с изграждане на нов дом, с приспособяване към съвсем нова среда. И ако в родната Тракия жената се е грижила основно за домакинството, то идвайки в България, при съвсем различни условия на живот, тя започва да търси работа, за да може да се осигури хляб и подслон. На новото място тя, тракийката, която е била скромна домакиня, започва да участва в обществения живот. За пръв път неуката тракийка излиза по площадите да изрази своето възмущение от политиката на държавата и на Великите сили

по повод Ангорския договор. Младите жени са тези, които са начело, те се включват в дейността на тракийските джужества, тракийките участват в стачки, свързани със заплащането на труда и работите им места. Със своето вродено чувство за справедливост тракийката се изправя срещу несправедливите в своята бленувана България.

За пръв път за ролята на жената-тракийка в новата среда, в частност за ролята ѝ в тракийската организация, започват да говорят жените с по-висок образователен статус. Основната маса на тракийките бежанки е неука, жените са неграмотни. И точно образованите жени започват да чертаят пътеката на тракийското женско движение. На практика то възниква за да помогне на тракийката бежанка да се справи с житейските проблеми.

Днешният ден е ден възпоменание за всички интелектуалки тракийки – Мара Михайлова, Олимпия Йосифова, Мария Иванова, Ана Орманджиева, които вместо да ходят по журове сред отбрано общество предпочитат да работят за израстването на своите сестри от Тракия. Много активно започва да пише Мара Михайлова във в. „Тракия“, като призовава жените да се обединят и да работят в името на общата цел – единство на България. Започват да се появяват статии във вестника и от други жени – интелектуалки. Появява се рубрика „Колоната на тракийската жена“. Мара Михайлова призовава: „Бързай, жено, и до една застанете в редовете на новия съюз, който ще се роди чрез тебе“.

Така постепенно се създава организираното тракийско женско движение.

Първите участнички в него са учителки, чиновнички. Постепенно в тракийските дружества започва организиране на тракийски женски дружества. Създават се дамски комитети към тракийските дружества. Дамските комитети (тракийските женски дружества) се стремят да бъдат в помощ на тракийката, целта им е да я подготвят за новата среда, в която тя трябва да се впише. Например: в тютюневите складове в Пловдив, Хасково, Кърджали,

Асеновград дамските комитети започват организирана грижа за децата на работещата тракийка – (създават т.н. наблюдателници за престой на малки деца от 3-7 год., които се нуждаят от грижи). Дамските комитети се опитват да организират храненето на децата да се поеме от работодателя, а там където не постигат съгласие храната за тези деца се носи от вкъщи.

Като програмен документ за бъдещата работа на ТЖС се смята статията на Мара Михайлова във вестник „Тракия“ под заглавие „Тракийски женски съюз“. „Защо се роди ТЖС? Трябва ли той да живее? Потребен ли е той при наличието на толкова организации? Да! Той се роди, защото ще нареди всяка тракийка под знамето на ТЖС, защото ще събуди съзнанието у нея за дълг към поробената родина. ТЖС ще просвети със своето съществуване майката, защото на Тракия са нужни просветени синове.“ Сърцето на новия женски съюз е Мара Михайлова, жена ерудирана, високо интелигентна. Тя е първата жена, член на Съюза на провинциалните журналисти в България, нейно дело е създаването на историческия музей в Кърджали, тя първа започва да говори за ценността от историческа гледна точка на Перперикон. Мара Михайлова е инициатор и активно работи за из-

граждане на паметника на убитите жени край с. Аврен. През 1944 г. е изключена от Съюза на журналистите, възстановена е посмъртно през 2002 г. Етнографка, журналистка, краеведка тя написва книгите „Моето родно село Чобанкьой“, „Етнографски проучвания на Източните Родопи“, „Историята на град Кърджали“, „Виена китка с алтънче“. Тази е жената, създателка на ТЖС.

Важно е да си отбележи, че ТЖС е неделима част от тракийската организация, има цели и задачи, които са свързани с целите и задачите на организацията. ТЖС и създадените по места дружества организират вечеринки, сказки, беседи за културата и бита на тракийците, подпомагат образованието на децата, отпускат стипендии за изключително бедни деца, помагат на изпаднали в беда тракийци.

След Деветнадесетомаяския преврат през 1934 г. са забранени всички партии и обществени организации. Последното писмо, свързано с дейността на ТЖС, което може да се открие в архива на БАН, е от 17.04.1940 г. След тази дата няма документи, които да свидетелстват за някаква дейност на ТЖС.

След събитията през 1944 г. ТЖС не е възстановен. Независимо от това, в дейността на тракийската организация се включват много жени. След 1944 г. вече се появяват жени, които ръководят дружества по места. Ярък пример за това е Поля Терзистоева, която почти 20 години е председател на тракийското дружество във Варна.

Възстановяването на ТЖС става по предложение на активни жени-тракийки, като на 13–14.06.1997 г. в гр.Стара Загора се провежда Национална конференция на жените тракийки, която има статут на конгрес. За председател е избрана Петра Мечева, председател на дружеството в гр. Стара Загора, за секретар Папани Козарева. Петра Мечева остава председател на ТЖС през годините 1997–2014 г. След 2014 г. тя е почетен председател на

ТЖС. Годините, през които Петра Мечева е председател на ТЖС, са най-ползотворните след възстановяването му. В продължение на 17 години Петра Мечева беше сърцето на ТЖС. С възрожденски плам тя даваше своите сили за успешната работа на ТЖС. Нейни са идеите за събора в Аврен, за Деня на Тракия, за възстановяване на църквата „Св.Георги“ в Одрин, за движението „Тракийската памет разказва“. Това, с което ТЖС ще остане в историята на тракийското движение е фактът, че именно ТЖС в лицето на Петра Мечева успя да доведе до край решението на ТЖС за обявяване на 26 март за Ден на Тракия.

През годините след възстановяване си ТЖС се стреми да събира парченцата памет за Тракия. Тези парченца като мозайка се нареждат от семейните спомени на всяка тракийка, от старите снимки, които издирваме, от случки и събития, които разкрива мащабите на разорението, родолюбие и идеалите на обикновените тракийци, които се предават с родовата памет. Тази памет е съхранена и в ежегодния национален събор в с. Аврен, събор поклонение пред жените, зверски убити през 1913 г. в местността „Мъгленик“. Проведен за пръв път през 2002 г. този събор се превърна в традиция и се утвърди като едно от най-важните събития, провеждани ежегодно от СТДБ и ТЖС. Паметта се съхранява и чрез красивите тракийски песни, носии, обичаи, които тракийките ревниво пазят, издирват и предават на тези след тях. Почти няма тракийско дружество, в което да не е изградена фолклорна група, Тези жени, обединени от обичта си към тракийската песен, пренасят традициите и паметта. Тези жени ние слушаме на многобройните тракийски фолклорни събори. Традициите се предават и чрез изявените наши певици, като тази, която е сред нас, Калинка Згурова, които смятат за свой дълг да предават автентичността на своите песни на свои ученици.

ТЖС има своите Мара Михайлова и Петра Мечева. Но той има още нещо много ценно: има жени, отдадени на тракийската кауза. Без тях съюзът не би могъл да съществува. Това са жените, които носят в сърцето си Тракия. Те са гръбнакът на тракийската организация. Те са емоцията, духът и пазителките на тракийската памет. Днес можем смело да кажем: От жените зависи бъдещето на тракийската кауза. Честит празник на всички жени тракийки! Честит празник на всички, които живеят със Тракия?

Слово, произнесено в Стара Загора на тържественото честване на 85-ата годишнина на Тракийския женски съюз.

ТЪРЖЕСТВЕН КОНЦЕРТ, ПОСВЕТЕН НА ТРАКИЙКИТЕ

МАРИЯ НИКОЛАЕВА

С голям концерт дружество „Тракия“ в Ямбол отбелязаха 85 годишнината от създаването на Тракийския женски съюз в България, 133 години от Съединението и 110 години от Независимостта на България.

Тържеството откри с кратко слово председателят на женската секция към дружеството Русана Щилиянова. Час

и половина присъстващите в препълнената зала на Военен клуб се наслаждаваха и бурно аплодираха изпълненията на дамския хор „Тракийка“ и гостите – детската фолклорна група „Зорница“ със солистка Лейла Елвир Ходжич, дамските фолклорни групи от с. Ханово и с. Каменец и мъжката фолклорна група от Каменец. Най-сърдечно бяха посрещнати и

изпратени изпълненията на най-малката певица, четири годишната Ванеса Кючукова. След изпълненията на гайда от един от най-младите потомци на бежанци от Беломорска Тракия – 10 годишния Стефан Иванов, публикацията с аплодисментите си

настояваше той да свири още и още... Присъстващите на тържеството с интерес разгледаха подредената в зрителната зала на Военен клуб изложба от рисунки на 10 годишния Камелиан Влайков, чийто прадеди са тракийски бежанци. Присъстващия изрази своята радост от големия брой награди, дипломи и отличия от участията на малкия художник в голям брой конкурси и изложби.

ПРАЗНИК В СЕЛО ГОРНО БОТЕВО

На 26 октомври т.г. в село Горно Ботево, обл. Стара Загора, се състоя регионалният тракийски събор и селищния празник – Димитровден. Той се провежда всяка година. Празникът започна с литургия, отслужена в местния храм.

Мариана Манева, председател на тракийско дружество „Димитър Карев“, откри официалната част на събора и представи гостите – проф. Атанас Щерев-внук на патрона на тракийското дружество – Димитър Карев, основен спонсор на

събитието, и Цанко Атанасов – член на Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България, председател на Регионалния съвет на тракийските дружества от Старозагорски регион и председател на тракийско дружество „Одринска епопея“ – Ст.Загора. Присъстваха още кметове и кметски наместници от съседните села, представители на тракийските дружества от Стара Загора, с. Ракитница и много други граждани.

Слово, посветено на

105-тата годишнина от разорението на тракийци от Беломорска и Одринска Тракия, произнесе Мариана Манева. Приветствени слова проф. Атанас Щерев, Цанко Атанасов и кметът на селото Петко Петков.

Последва богата фолклорна програма с участието на състави от местното читалище и училище, Представителен женски народен хор при тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора, приятели от град Ямбол и фолклорна група „Огърлица“ – при народно читалище „Желе-

зник“ – гр. Стара Загора.

В знак на признателност и почит към загиналите във войните горноботевци и към тракиеца – общественик, патрон на тракийското дружество – Димитър Карев бяха поднесени венци и цветя пред паметниците им.

На площада пред читалището се изви кръшно хоро, на което се хванаха и малки и големи. По традиция, на този ден, гостоприемните домакини колят курбан за светеца, на който се облажиха и гостите, и жителите на селото.

АЛЕЯ НА РОДОВАТА ПАМЕТ В РАДИО ШУМЕН

Народно читалище „Пробуда – 1906“ – с. Никола Козлево гостува в артпространството на Радио Шумен с изложбата „Алея на родовата памет от Тракия“. Изложбата бе открита на 29 октомври т.г. На фотопана са представени родословните дървета на тракийските родове, които преди повече от 130 години са се засели-

ли в района. Събитието се осъществява с подкрепата на кмета на община Никола Козлево, г-н Ешреф Реджеб, а Радио Шумен е домакин.

Читалище „Пробуда – 1906“ в Никола Козлево защити проекта си „Родова памет от Тракия“ и получи финансиране в размер на 3600 лв. от Министерството на културата през миналата година. Досега в рамките на проекта са проучени 9 рода: Мутавчиеви, Ковчазови, Канелови, Дюзови, Златеви, Попови, Бозаджиеви,

Яламови, Узунви. Техните потомци живеят в цялата страна и в чужбина – САЩ, Англия, Германия и др. За десет месеца са съставени родословните им дървета и са поръчани табла със стативи, които ще бъдат експонирани в Алеята на родовете. Тя бе открита на 27 юни пред читалището, когато се проведе родовата среща на деветте фамилии. Тяхната история е отпечатана в книжки, които се раздават на наследниците. Тогава за 13 път бе организиран и празникът на зелника.

ОТЕЦ ДИМИТЪР МИХАЙЛОВ – ПОЧЕТЕН ГРАЖДАНИН НА СМОЛЯН

Свещеник Димитър Михайлов – първият демократично избран кмет на Смолян, бе удостоен със званието „Почетен гражданин“. Отец Михайлов оставя една значима диря в развитието на града ни. Хора като

УС на БЗНС.

През 2006 г. е ръкоположен за свещеник. В продължение на четири години е главен организатор на строителството на храм „Св. Висарион Смоленски“ в град Смолян. Над 12 години и

него, с които се поддържат отношения, основани на почитност, хуманност, човеколюбие, са в основата на установяването на отношенията в нашия град. Отец Михайлов е общинският съветник Димитър Кръстанов (БСП). Именно той през далечната 1991 г. изгуби кметските избори с 87 гласа срещу отец Михайлов, който тогава бе кандидат на БЗНС, подкрепен от СДС. На 15 юни тази година се навършиха седемдесет години от рождението на свещеник Димитър. Той е завършил „Богословие“ в Духовна академия „Св. Климент Охридски“. 18 години е бил музеен специалист в Регионален исторически музей „Стою Шишков“ – Смолян. Работил е във фирма „Универс“ и в областната администрация. Бил е член на

Държавният архив в Смолян почете с изложба 95-годишнината от рождението на дългогодишния архиерейски наместник в Смолян – покойният свещеник Михаил Михайлов, и 70-годишния юбилей на неговия син свещеник Димитър Михайлов.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, Иван ГАЙДАРОВ -зам. гл. редактор, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSG
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

„Родопска виагра“ за чудо и приказ майсторят край Ивайловград

НИКОЛАЙ ГРУДЕВ, БТА

Сусамовият тахан от българско семе е един от малкото останали във времето наши традиционни биохрани. Суровината за него – сусамът, днес се произвежда само на едно място в България в ограничен географски район – в Ивайловградско, където няма промишленост и замърсители на околната среда. Едногодишната зърнена култура не се тори, а в работилниците за тахан не се използват или влагат никакви консерванти или каквато и да било друга химия, всичко от – до е екологично чисто. Това обобщава 48-годишният занаятчия Николай Зафиров. Работилницата му се намира в село Бориславци, разположено на брега на язовир Ивайловград в община Маджарово. Обектът е една от местните забележителности, които са в туристически гидове на общината. „Започнахме семейния бизнес през 1992 г., когато с баща ми Христо построихме инсталацията. Тогава много хора ми задаваха въпроса за тахана: „Какво е това?“, спомня си производителят. За известно време Зафиров — младши се преместил да живее в Хасково, но след кончината на родителя си се върнал обратно, за да поеме бизнеса.

Разцветът на бранша е през 20-те години на миналия век. През 1927 г. според анкета на БНБ в България 15 промишлени предприятия са произвели 31 874 тона тахан. Дребни необхванати в анкетата манифактури са продуцирали още към 10 000 тона. Това по груби сметки е в стотици пъти повече от сегашното производство. Историческите данни изнеса в своята докторантура бившият директор на хасковския исторически музей доц. д-р Георги Граматиков. Според студията му „Производство на растителни масла в българските земи 15–20 в.“ сусамът е познат като земеделска култура по нашите земи още от началото на 15 в., а преди и след Освобождението започват да се роят така наречените тогава яхнаджийници или яхни – работилници за извличане на олио от маслодайни култури.

Днес, както и преди, самото производство на изходната суровина – сусамовото семе, е много тежък и трудоемък процес. Всичко от сеенето до жъненето и сушенето се извършва на ръка, опитите за машинна обработка търпят неуспех. В същото време липсва работна ръка, районът е обезлюдял и населението е само от възрастни хора, разказва Зафиров. По неговите думи са останали най-много тридесетина земеделски стопани, които се занимават с отглеждането на топлолюбивото растение. Миналата година почти нямаше реколта. Освен това за културата няма никаква субсидия. Тъй като производителите са малко, няма лоби и влияние, което да промени сегашното статукво, добавя Зафиров. Той уточнява, че на нашия пазар може да се намери сурово сусамово семе от големи световни производители като Индия, Нигерия и Пакистан, но качеството на екологично чистата родна суровина е в пъти по-високо.

вина е в пъти по-високо.

Може би около десетина на брой са несертифицираните за „био“, но произвеждащи натурален продукт с местна суровина таханджийници в цялата Хасковска област има в Харманли, Любимец, Ивайловград и ивайловградски села. Продуктът от тях обаче е и хранителен деликатес, и лекарство едновременно, подчертава производителят. Доказано е, че сусамовият тахан, който е с цвят на млечен шоколад, е показан за лечението на стомашно-чревни заболявания като язви, дава за пример той. Според различни специализирани издания пастата е богата на магнезий, калций, желя-

зо, фосфор и цинк. Витамините А, С, Е и В – групата са с достатъчно съдържание, за да попълнят дефицита им в организма.

Таханът регулира и понижаваната на холестерола и кръвната захар. Действа общоукрепващо, помага при ставни болести, при профилактика на остеопороза, стимулира мозъчната дейност, гласят още презентации на продукта в официални източници. Препоръчван е още при подагра, анемия, заболявания на черния дроб и дори за превенция на ракови заболявания. Сместа с пчелен мед в съотношение 3 към 1 в полза на тахана е наричана „родопска виагра“. Добрата

суровина е ключът за качествен продукт. Майсторлък и тайни обаче има във всички фази на технологичния процес, твърди Зафиров. Първо с велюка се прочиства в голяма степен от доставеното семе – машината отделя значителна част от листата и други механични примеси като пясък и пръст. Следва втора обработка, която пак е прочистване. Тя е чрез промиване през общо 4 води и позволява да се стигне до 99 на сто очистиране. Материалът след това влиза в пещта първо за съхнене от влагата. Процесът продължава към 6 часа. Следва печенето, което е няколко минути.

Преди пещта ни бе на дърва с две отделения – едното за суровината, другото за огъня. Сега минах на фурна на ток. Тя е с вместимост 40 килограма и въртящ барабан, под който са нагревателите, вметва майсторът. Опеченото семе влиза в мелница. Някога шната, която още се съхранява в базата и е за музей, е с каменни хромели. Пресованото семе дава крайния продукт, тахана. Той се разлива в буркани и вече е готов за продажба. Пастата с консистенция като на течен шоколад е със съдържание на мазнина между 50 и 60 процента. Желето е естествен консервант и на практика има неограничена трайност. Маслото не се разваля и не гранясва. Не е нужно дори разфасовката да се държи в хладилник, обяснява Зафиров. При престояване олиото прави слой отгоре, но след разбъркване сместа отново става хомогенна.

На вкус таханът е мазен, пътен и тежък, с леки горчиви нотки. Невинаги продуктът има еднакви вкусови характеристики, както например курабийките от 3 тави не стават еднакви. Понякога нагарчането се дължи на ненапълно узрелите горни цветове на растенията, уточнява производителят. Добрата паста трябва да полепва по небцето, пояснява той. Големият проблем на Зафиров и колегите му е обаче реализацията на стоката. Тя е прекалено малко като обем, за да

бъде от интерес за големите търговски вериги. Всеки от нас сам търси пътища за продажба. Най-вече това става по пазарите в по-големите градове, аз лично разчитам и на туристи, разказва производителят. Той посочва и своята цена – 10 лева за стъклен буркан от 0,720 литра.

Репортерска проверка в хипермаркети все пак показва, че тахан от два вида – кафяв и бял – с обелени люспи на сусамовите семена, може да се намери. Цените са обаче около 27 лева за килограм. Бурканчетата от различна вместимост с етикет „био“ са внос от Гърция и от български производител, като за последния на опаковката не е уточнен произходът на изходната суровина. Зеленчуковият пазар в Хасково е на обратния полюс – там 700 грама тахан пък се харчат за 6 лева. Търговецът обаче уточнява, че кафявият и белият тахан са от сурови, непреработени топлинна обработка сусамови семена. Работим с вносен сусам и не можем да го продаваме като биопроduct, обясняват разликата в цената от дружеството – производител в димитровградското село Крепост.

Аз все още не мога да сложа етикет „био“, процедурата за това е много сложна, но покривам всички изисквания за екологично чист продукт, уверява Зафиров. Той добавя, че масложивотът му трудно може да издържа едно семейство без друг допълнителен приходоизточник. Особено когато се намира в район без развита пътна инфраструктура като нашия, заключава Зафиров. По неговите думи и без друго високата цена не позволява таханът да бъде „натоварен“ с висока печалба. Въпреки липсата на големи перспективи в отрасъла производителят е решил да затвори частично цикъла, като от догодина смята да сее собствени площи със сусам – първоначално колкото за проба, а по-нататък и повече. (в. „Земля“)